

Izvješće medijskih objava

10.11.2014

7.11.2014

Novosti

Stranica/Termin:

Hrvatska

Naslov: VESNA TERŠELIĆ Obespravljene su civilne žrtve rata, a ne i

Sadržaj: Voditeljica Documente- Centra za suočavanje s prošlošću koji obilježava deset godina rada

Autor: Saša Kosanović

Rubrika, Emisija:

Žanr: intervju

Naklada: 8.000,00

Ključne riječi: Manjine, CENTAR ZA MIROVNE STUDIJE

Naslov: VESNA TERŠELIĆ Obespravljene su civilne žrtve rata, a ne i

Autor: Saša Kosanović

Rubrika/Emisija: Intervju

Žanr: intervju

Površina/Trajanje: 1.231,80

Naklada: 8.000,00

Ključne riječi: Manjine, CENTAR ZA MIROVNE STUDIJE

8 INTERVJU
MIH ILI EPBJYNovosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#777, petak, 7. studenoga 2014.Voditeljica Documente – Centra za suočavanje s prošlošću koji
obilježava deset godina radaRAZGOVARAO Saša Kosanović
FOTO PIXSELL

VESNA TERŠELIĆ Obespravljene su civilne žrtve rata, a ne branitelji

Kao i u mnogim drugim zemljama, i u Hrvatskoj prednost u priznavanju patnje imaju borci, branitelji i ratni vojni invalidi. Rijetke civilne žrtve rata čija su prava priznata uživaju u vrlo skromnom programu socijalne pomoći, umjesto u pravu na kompenzaciju, restituciju i rehabilitaciju

NEVLADINA udruga Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću ovih dana obilježava deset godina od osnutka; kroz to su vrijeme hrvatskoj javnosti objašnjavali da su sve žrtve jednako vrijedne i da njihova nacionalnost nije mjerilo kojim se treba voditi. Za mnoge je takav stav čista hereza, pa su proteklo desetljeće – vrlo neargumentirano i počesto vrlo osobno – vrijeđali one koji rade u Documenti ili podržavaju ciljeve udruge. Tome svjedočimo i ovih dana, kada je jedan naoko bezazlen skup u Vukovaru, kojem su prisustvovali voditeljica Documente VESNA TERŠELIĆ i pomoćnik ministra branitelja BOJAN GLA-VAŠEVIĆ, prerastao u prosvjede branitelja ispred nadležnog Ministarstva, uz ostalo i zato što su se njih dvoje usudili iznijeti stav da bi svim civilnim žrtvama rata trebalo barem priznati status žrtve. Dok se braniteljskom prosvjedu još ne nazire kraj, razgovarao s osobom koja, žrtvujući se za bezimene stradalnike, i dalje plaća visoku cijenu.

Ne razlikujemo žrtve nego zločine

Deset je godina prošlo od osnutka Documente, a doima se kao da ste još u svojevrsnom obrambenom gardu pred hrvatskom desnicom, koja se i dalje ne može pomiriti s vašim radom i postojanjem? Što smo vidljiviji, to smo više izloženi udarcima. Zato je u bitkama za pamćenje obrambeni garđi nekad jedini mogući izbor. Moram reći da na većinu uvreda ne reagira-

mo, jer bi nas uplitanje u polemike odvlačilo od istraživanja činjenica o zločinima i davanja podrške vladinim, znanstvenim i obrazovnim institucijama koje potiču procese suočavanja s prošlošću. Premda ponekad i odgovorim na napade, nastojim što manje energije trošiti na sukobe u kojima druga strana ne poštuje ljudsko dostojanstvo i slobodu izražavanja. Svima bi u Documenti bilo lakše kad bismo mogli mirno raditi na dokumentiranju sudbine svih stradalih. No u atmosferi beskonačnih produljenja ratova i ideoloških obračuna, kako onih iz Drugoga svjetskog rata tako i onih iz doba jugoslovenskog socijalizma i devedesetih, ne možemo se samo usredotočiti na istraživanje i snimanje osobnih sjećanja. Moj je primarni izbor aktivan odnos prema nasilju: važno mi je uvijek iznova osuditi svaki zločin, distancirati se od njega i priznati patnju stradalih, bez obzira na to koja ideološka ili etnička strana ih je zapala ili su je odabrali. Od svih, i na desnici i ljevici, očekujem da se distanciraju od svih teških povreda ljudskih prava.

Kriju li se razlozi napada na Documentu i u tome što udruga na sve žrtve gleda jednako, ne praveći razliku između onih hrvatske i onih srpske nacionalnosti?

Točno je da mnogi napadači kao problem vide upravo to što ne pravimo razliku među žrtvama. Smatramo da svi stradali, kao i društvo u cjelini, imaju pravo na pravičan postupak i istinu, a žrtve i pravo na reparaciju. Ne razlikujemo žrtve nego zločine. Smatramo da svaku tešku povredu ljudskih prava treba sagledati u specifičnom kontekstu i uz sve okolnosti, uključujući uzroke

i povode počinjenja zločina, i pažljivo je dokumentirati. Iako ne mogu reći da svi u našem društvu jednako pristupaju svim žrtvama, Documentina kampanja 'Žrtve su predugo čekale' i inicijativa 'Svi mi za Hrvatsku svih nas' imale su odlične javne odjeka. No unatoč dugogodišnjem zagovaranju, dosta se teško probijala inicijativa 'Za REKOM', kojoj je cilj utvrđivanje svih činjenica o zločinima, žrtvama i počiniteljima zločina. Razumijevanje za stradale s druge strane ratnih podjela samo rijetkima dolazi

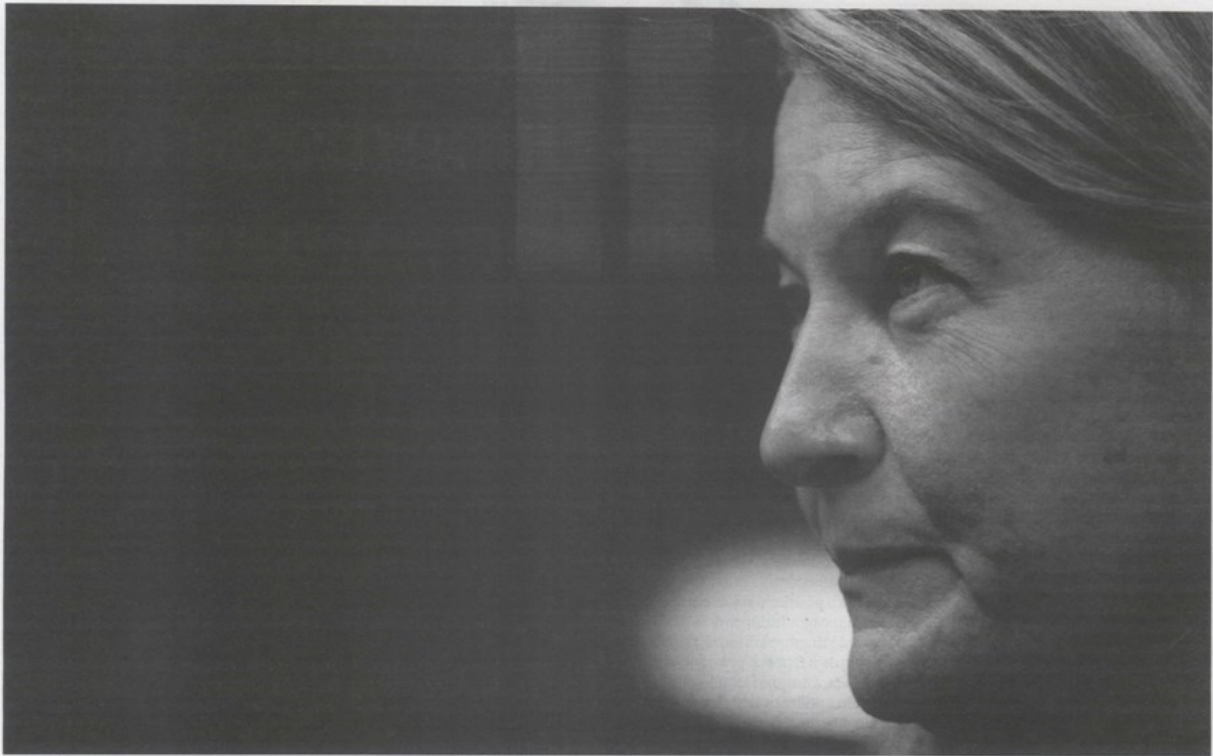
Neprihvatljivo je da Marica Šeatović, čiji je suprug ubijen samo zato što je bio Srbin, nije dobila nikakvo obeštećenje. Neprihvatljivo je da je Krešimir Ivančić, kojem je otac ubijen samo zato što je bio Hrvat, na kraju morao vratiti odštetu

samo po sebi; svi ostali se oko doznavanja informacija o njima i eventualnog uživljavanja u njihovu patnju trebaju potruditi. Ponekad nije lako postaviti jednostavno pitanje 'Kako vam je bilo?', napraviti korak protiv struje i neposredne okoline koja očekuje sućut samo za 'naše' žrtve. Moram reći da su sami stradali, posebno obitelji i porodice nestalih, napravili velike iskorake i pronašli putove za suradnju preko granica, kako bi doznali podatke o svojim najmilijima.

Skriveni izvori hrabrosti

U hrvatskom Ustavu lijepo piše da se svim građanima, bez obzira na nacionalnost, jamče ljudska prava i jednakost pred zakonom. Slažete li se da građani srpske nacionalnosti još nemaju ista prava kao i ostali kad je riječ o ratnim zločinima i pravima civilnih žrtava?

Slažem se, ali naglašavam da su obespravljene i građani srpske nacionalnosti i civilne žrtve rata, bez obzira na nacionalnost. Kao i u mnogim drugim zemljama, i u Hrvatskoj prednost u priznavanju patnje imaju borci, branitelji i ratni vojni invalidi. Rijetke civilne žrtve rata čija su prava priznata uživaju u vrlo skromnom programu socijalne pomoći, umjesto u pravu na kompenzaciju, restituciju i rehabilitaciju. Neprihvatljivo je da MARICA ŠEATOVIĆ, čiji je suprug ubijen u Novskoj 1991. samo zato što je bio Srbin, ne samo da nije dobila nikakvo obeštećenje, nego je morala platiti i sudske troškove kad je izgubila pamicu protiv Republike Hrvatske. Neprihvatljivo

**9 INTERVJU
MHTLPBJV**Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#777, petak, 7. studenoga 2014.

je i da je KREŠIMIR IVANČIĆ, kojem je otac ubijen u okolici Daruvara 1994. samo zato što je bio Hrvat, morao vratiti odštetu koju mu je dosudio prvostupanjski sud nakon odluke Vrhovnog suda da nema pravo na obeštećenje.

I osobno ste stalno meta desnice, vrijeđaju vas i ponižavaju, oduzimaju vam pravo na hrvatsko državljanstvo itd. Mislite li da je vrijedilo stati na stranu žrtve i ući u borbu za prava svih stradalih?

Sve što sam radila s kolegama od pokretanja Antiratne kampanje Hrvatske vrijedilo je svakog napora. U doba isključivosti devedesetih, kad se gubila glava samo zato što je netko bio Hrvat u Škabrnji ili Sotinu ili samo zato što je bio Srbin u Gošiću ili Varivodama, bilo je itekako važno da su u Osijeku, Poreču, Rijeci, Splitu, Zagrebu i drugim mjestima nicali inicijative građana koji su odabrali nenasilje i tražili načine za suradnju, solidarnost i zaštitu ljudskih prava. U vremenu ubijanja važno je istra-

živati nove putove nenasilja, pa i kad su inicijative građana slabije od sile, a glasovi medija prigušeni. Čak i ako se jave samo dvije ili tri osobe, to može biti ohrabrenje svima koji još ne mogu progovoriti. Svi ma treba podrška za aktiviranje skrivenih izvora hrabrosti i solidarnosti. Za razliku od reagiranja na kršenja ljudskih prava u traženje odgovora od vladinih institucija, tako karakterističnog za rad organizacija (poput osječkog Centra za mir, nenasilje i ljudska prava, [Centra za mirovne studije](#),

'Samo se kroz priznavanje patnje svih žrtava može izgraditi povjerenje, koje je zalag održivog mira'

Gradanskog odbora za ljudska prava i Hrvatskog helsinškog odbora) koje su osnovale Documentu, prvi smo put počeli graditi trajnu dokumentaciju o svim žrtvama, jer smo uvidjeli da vladine i znanstvene institucije to nikad neće uraditi. Kako bi podaci o svim stradanjima postali dostupni javnosti, odlučili smo ih prikupiti sami.

Nove generacije trebaju priliku za razgovor o ratu bez zabrana

Koliko se hrvatsko društvo promijenilo od 2004., kad ste osnovali drugu, s obzirom na ciljeve koje ste si tada postavili? Jeste li zadovoljni poslom koji ste dosad obavili?

Društvo se mijenja i danas su ljudi koji smatraju da ne treba procesuirati sve zločine postali manjina. Još ima onih koji zagovaraju puštanje pripadnika HV-a osuđenih za ratne zločine iz zatvora, ali takvi nemaju široku podršku. Pokazalo se da smo kao društvo sposobni za gotovo jednoglasnu osudu holokausta; ne vidim zašto ne bismo mogli napraviti civilizacijski iskorak i prema osudi drugih zločina. Hoće li našem društvu za to trebati još deset godina ili neće biti dovoljno ni pedeset, ovisit će o puno faktora. Recimo, o pitanju hoće li se političari i političarke odlučnije suprotstaviti nekritičkim, pojednostavljenim interpretacijama rata i demonizaciji antifašizma. Ne znam ni koliko će vremena trebati da ostavimo iza sebe ideološku pravovjernost monarhija i socijalističke Jugoslavije, u kojima se propisivala jedna jedina, službena verzija istine. Nove generacije trebaju priliku za razgovor o ratu bez zabrana, jer imaju pravo učiti povijest utemeljenu na činjenicama. Teme dajemo svoj doprinos kroz poticanje procesa suočavanja s prošlošću i utvrđivanje činjenične istine o ratu. Ključni je razlog tomu iskustvo preučavanja i falsificiranja ratnih zločina i ostalih zbiljava od 1941. nadalje, što je utjecalo na noviju prošlost i Jugoslavije i postjugoslavenskih društava.

Istraživački tim Documente na terenu je proveo više od 2.100 radnih dana: dosad je u sklopu terenskog rada intervjuirano 6.128 članova obitelji i poznanika žrtava rata, poginulih i nestalih građana, te je sa svakim od svjedoka ispunjen upitnik s osnovnim identifikacijskim podacima i okolnostima stradanja svake žrtve. Prikupljeno je i 24.500 dokumenata o žrtvama (rodni i smrtni listovi, osobni dokumenti, osmrtnice, fotografije žrtava, fotografije nadgrobnih spomenika, fotografije lokacija zločina, obdukcijски nalazi, knjige i publikacije...), a više od 22.000 njih je digitalizirano i uneseno

u bazu podataka. Na osnovi obavljenih intervjua i drugih relevantnih izvora, dosad je u našoj bazi evidentirano 10.577 žrtava, odnosno poginulih i nestalih građana Republike Hrvatske. Na neprocesuirane zločine upozoravamo priopćenjima uz objelotične stradanja, a ove ćemo jeseni početi s objavljivanjem podataka. Rado bismo objavili podatke o ubijenima i stradalima zajedno s Ministarstvom branitelja. Predložili smo im suradnju, ali nam još nisu odgovorili. U međuvremenu, nastavljamo terenski istraživački rad i analizu već prikupljenih podataka.

Nastojeći sačuvati od zaborava osobna sjećanja na nasilno 20. stoljeće, osnivači i osnivačice Documente počeli su razvijati metodologiju snimanja još 2002. godine. Prikupljanje osobnih sjećanja metodom usmene povijesti započelo je još 2006. I to u zapadnoj Slavoniji; rezultat je bila knjiga sjećanja, tiskana 2010. Na temelju tog iskustva počeli smo prikupljati osobna sjećanja i iz dalje prošlosti, pa smo prije četiri godine pokrenuli projekt 'Osobna sjećanja na ratove i druge oblike političkog nasilja od 1941. do danas' – osnovna značajka prikupljenog sadržaja je multiperspektivnost, ljudi čija smo sjećanja prikupili (uz ostalo, više od 500 videozapisa iz cijele Hrvatske) različitog su socijalnoga, svjetonazorskoga i ekonomskoga statusa. Kazivači su u svojim sjećanjima govorili o zatočeništvu u ustaškim zatvorima i logorima, o tzv. Križnom putu, zatočeništvu na Golom otoku, a dio njih se prisjetio i političkih progona u Jugoslaviji. Ljudi koji su govorili o devedesetima doživjeli su različite oblike kršenja ljudskih prava: progone, zatočeništvo i mučenje, gubitak bliskih srodnika i različite oblike materijalne štete, od miniranja kuća do deložacija.

Na našem smo webu objavili i podatke vezane uz 298 sudskih izvješća, kao i izvješćaje sa suđenja: od toga su 293 postupka vezana uz ratne zločine – 264 su vođena u Hrvatskoj, osam u BiH, 20 u Srbiji i jedan u Crnoj Gori. Svjesni smo da sudski postupci nude odgovore samo nekima od žrtava ratnih zločina.

Kako odgovoriti onima koji tvrde da Documente ne poštuje žrtve hrvatske nacionalnosti?

U svom radu polazim od poštivanja prava svakog čovjeka, posebno povrijeđenog, bez obzira na to je li Hrvat, Srbin, Bošnjak... Činjenice o radu Documente govore same za sebe. Po našim procjenama, u ratu devedesetih u Hrvatskoj je ubijeno više od 20.000 osoba, a još je nepoznata sudbina 1.663 osobe. Treba utvrditi činjenice o svakom stradalom, bez obzira na njegovu ili njezinu nacionalnost. Budući da to nisu uradile ni vladine ni znanstvene institucije, nastojimo dati svoj doprinos objavljivanjem popisa imena i prezimena svih ubijenih i nestalih, uz navođenje okolnosti stradanja.

U proteklih dvadeset godina sve zakonodavne inicijative vezane uz reparaciju bile su nedovoljne, zbog čega su mnoge žrtve ostale bez odgovarajuće podrške. Stoga se Documenta, zajedno s partnerskim organizacijama, zalaže za donošenje nacionalnog programa i posebnog zakona kojim bi se uređila naknada štete zbog usmrćenja bliskih osoba te svih ostalih ratnih zločina i teških povreda ljudskih prava; time bi se uredilo i osiguralo poštivanje prava na kompenzaciju, restituciju, rehabilitaciju, rješavanje sudbine nestalih, simboličku reparaciju i garanciju neponavljanja zločina. Samo se kroz priznavanje patnje svih žrtava može izgraditi povjerenje, koje je zalag održivog mira. ■